

De Duitsers zijn daar!
De laatste tocht van de "couriers".
Alois Rotsaert en Leander Waeghe.
De draadversperring met hoogspanning.
De kabelballon.

---

door Constant Derroe

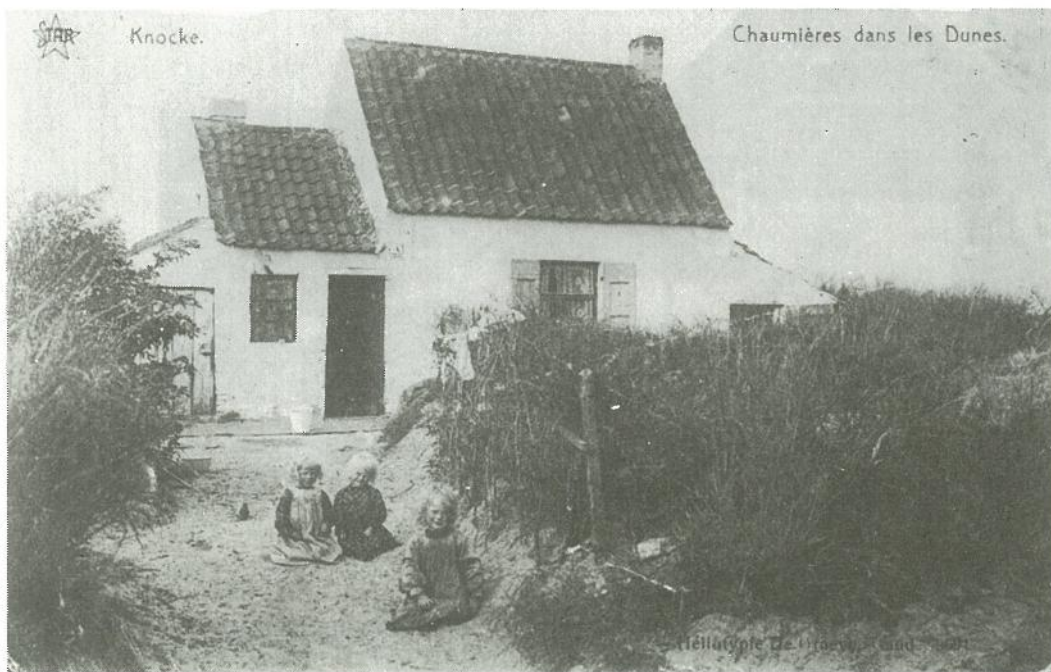
De Duitsers zijn daar !

Toen de Duitsers in augustus van 1914 ons land binnenvielen, kwam er een stroom van vluchtelingen naar onze kuststreek afgezakt om van hier over de grens te trekken naar het neutrale Nederland. Pieter Heyneman die toen op het stadhuis werkte, begeleidde meestal deze mensen die hier niet wegwijs waren tot aan de Hollandse grens.

De vluchtelingen vertelden over de wreedheden van de oprukkende Duitse troepen en menigeen hier nam het in overweging eveneens over de grens te gaan en daar het verder verloop van de oorlog af te wachten.

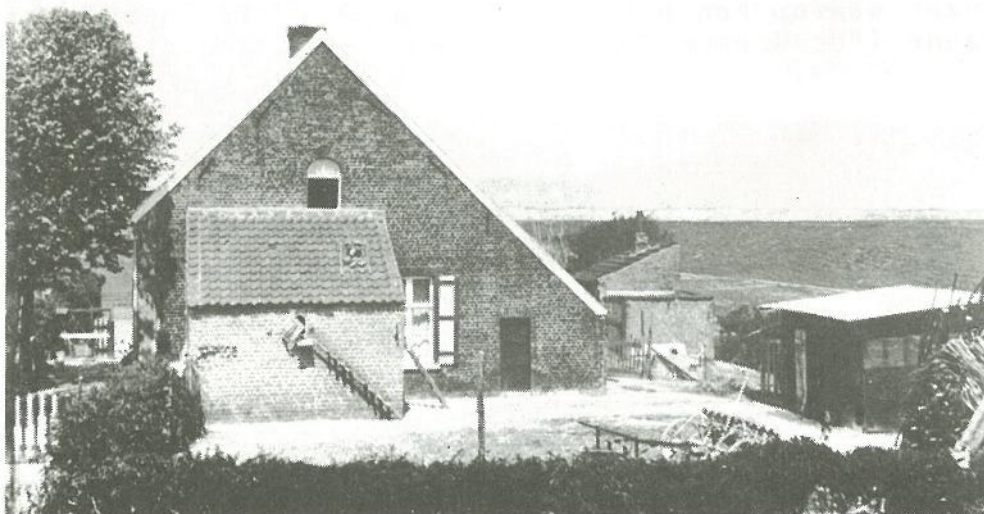
Ook in het oude Zoute maakten velen zich klaar voor de uittocht naar Nederland : Gustaaf Van Landschoot en de gebroeders Firmin en Kamiel Claeys spanden hun paard voor een badkar die volgeladen was met beddegoed, klederen en mondvoorraad. Een paar mensen hadden het geluk over een fiets te beschikken die voor- en achteraan beladen werd met volgepropte zakken. Dan was er de schare voetgangers waarvan er hun geit hadden meegenomen want geitenmelk zou onontbeerlijk zijn voor de kinderen.

Klette Waeghe, een oude zware vrouw die zich moeizaam verplaatste met twee stokjes wilde ook mee naar Nederland. Zij werd op een kruiwagen gezet waarop een bussel stro lag en Louis Daese en Constant Viaene ("de Krommen") voerden haar om de beurt.

Het huisje van Louis Daese in het oude Zoute. Links, Irma en rechts Margriet. Vooraan Maria. Als we aannemen dat Irma Daese hier vijf jaar is, dan werd deze foto genomen in 1908.

De haveloze karavaan, die langs de Hazegraspolderdijk in de richting van de grens trok, had bijna het Zwart Huis bereikt toen in de verte paardengetrappel en ratelende wagenwielen gehoord werden. Iemand riep in paniek : "De Duitsers zijn daar !" Iedereen zette het op een lopen, ook de paardeknechten die hun paarden deden draven met het noodlottig gevolg dat de strandkabiënen met hun vaste assen onbestuurbaar werden. Louis Daese die met zijn kruiwagen boven op de hobbelige kruin van de dijk reed, zette het op een drafje maar op zeker ogenblik verloor hij het meesterschap over zijn voertuig dat omkipte. Klette Waeghe tuimelde er uit en de arme slore die tot halverwege de dijk naar beneden rolde, riep : "Louis, zijn wij er al?". Het angstaanjagend geluid kwam van boer Van de Pitte die met zijn gespan door de polder reed. Aan het Zwart Huis werd halt gehouden om te eten en te rusten. De geiten die dadelijk langs de dijkhelling begonnen te grazen, werden gemolken.

Het Zwart Huis. Vooraan het huis staat het ovenkot, dat toen er niet meer in gebakken werd, dienst deed als hoenderhok. Deze foto werd een tiental jaren na de eerste wereldoorlog genomen.

Constant Byl kwam per fiets aangereden met een grote zak spreuwen voor de vluchtelingen. Veel vlijtige handen pluimden de vogeltjes die in smout gebraden, heerlijk smaakten en gedurende deze lekkere maaltijd werd de oorlog even vergeten. Klette Waeghe had plaats genomen op een stoel in het kleine ovenkot. Syvie, de vrouw van jachtwachter Richard Cool zou brood bakken voor de vluchtelingen en droog kreupelhout werd aangebracht om de oven te stoken. Bij gebrek aan plaats werden de bussels op een gestapeld op de schoot van Klette van wie het hoofd er nog juist bovenuit stak. In korte tijd werd het snikheet in het ovenkotje en bij Klette parelde het zweet op haar voorhoofd.

Constant Byl (1895) bijgenaamd "Dooren", een zeer populaire en graag geziene persoon in het Zoute was achtereenvolgens controleur bij de badendienst, politieagent en later pompier.

Samen met zijn vrouw, Germaine Evers hield hij een café open (thans restaurant William's) schuin tegenover het Zoutekerkje. Ze hadden een dochter José, die huwde met Charles Van Houtte.

Reeds op jeugdige leeftijd hielp Constant de Maldegemse vogelvangervan Dooren, vandaar zijn bijnaam. Hij was een neef van Leander Waeghe.

*Sergeant pompier
Constant Byl.*

De Zoutenaars in het Zwart Huis vernamen weldra dat de bezetters de burgers met rust lieten en bijna iedereen trok terug naar het Zoute. Frans (Sissen) Viaene vertrouwde echter de Duitsers niet fietste verder langs de Internatiöle Dijk tot over de grens. Gedurende de oorlogsjaren leerde hij in Schoondijke Wilhelmina De Hulu kennen waarmee hij huwde. In dit stadje, waar zijn dochter heden nog woont, hield hij een garage open. Klette Waeghe werd terug op de kruiwagen gezet en Wardje Daese (zoon van Louis) geholpen door Elis Vercruysse, voerde haar terug. Het was een prachtige, zonnige dag en de terugtocht was vermoeiend. Aan café "Flora", bij Henri De Witte werd halt gehouden om een pint te drinken. Klette, gezeten op haar kruiwagen, bleef geduldig voor de herberg wachten. Enkele badkarhouders hadden hun kabiënen over de grens getrokken en die stonden nabij het café "Zeezicht" in Cadzand. Sommige Knokkenaars verbleven gedurende gans de oorlog in het gastvrije Nederland waar ze werk vonden.

Een vluchtelingenkamp in Zierikzee. Iedere familie had er zijn eigen houten huisje. Louis Viaene, Schabbetje, verbleef in dit kamp.

De bezetting van de Oosthoek gedurende de wereldoorlog.

Hiernaast twee Duitse soldaten, de gebroeders Engelen uit Oberhausen. Samuel, rechts, behoorde tot de "Batterij Flora".

Foto genomen in 1915.

Gedurende de eerste wereldoorlog hadden de Duitsers een lichte luchtafweerbatterij opgesteld in het Fort St.-Pol. Als er geallieerde vliegers over vlogen, werd er alarm geslagen op een stuk rail en de artilleristen die bij de Kinders Siska gelegerd waren, liepen dan zo vlug mogelijk naar hun stukken om te vuren. Later werd er nabij het café "Flora" een zware luchtafweerbatterij geplaatst die de naam "Batterij Flora" kreeg. Om de stellingen voor deze batterij te bouwen, werden er hoofdzakelijk Russische krijgsgevangenen te werk gesteld. Op de plaats waar zich thans het restaurant Sint Pol bevindt, stond er een kantine waarin ook burgers toegelaten werden en waar bier, garen, zeep en andere kleinigheden te koop waren.

Het "Café-Laiterie Flora" was gelegen in de Oosthoek op het einde van de Zoutelaan en behoorde aan Henri De Witte. Later nam de dochter Marie die gehuwd was met Gustaaf Den Dooven (De witten van Errens) de zaak in handen. Het was eigenlijk een klein boerenbedrijf waar ook melk, boter en eieren verkocht werden. Hun dochter Irma huwde met Jules Govaert en ze hadden twee kinderen, Sylvain en Jeannine.

De heren op de foto zijn drie Duitsers uit Krefeld die gedurende de eerste wereldoorlog tot de "Batterij Flora" behoorden. Deze batterij stond in de duinen juist achter het gebouw. Twee bunkers uit de eerste wereldoorlog zijn daar nu nog te zien. Derde van links, Jeannine Govaert. (Foto genomen in 1963)

Dat Henri De Witte zijn man kon staan in het schieten met hoog en pijl, bewijst nevenstaande foto.

Foto genomen in de twintiger jaren.

(Foto-archief Jeannine Govaert - Knokke)

De brievensmokkel komt op gang.

In het begin van de Duitse bezetting in 1914 was het hier nog tamelijk gemakkelijk om op sommige plaatsen over de grens te gaan vooral voor personen die met de streek bekend waren.

De Duitsers waren aanvankelijk niet zo streng, de grenzen werden niet al te scherp bewaakt en de elektrische draadversperring met hoogspanning stond er nog niet.

Dries Van Landschoot (vader van Aubin) en Kamiel (Tjuut) Govaert waren de eersten die brieven smokkelden. De Van Landschoots, toen kleine boeren, hadden een stuk land in het Schorre en het spreekt voor zichzelf dat Dries de omgeving op zijn duimpje kende.

Eens kwamen beide mannen terug uit Holland nadat ze daar een pak brieven afgeleverd hadden. Juist over de grens gekomen, werden ze aangehouden door Duitse schildwachten die hen fouilleerden. Gelukkig hadden ze niets bij zich maar toch bleven ze vastgehouden omdat het streng verboden was na een bepaald uur nog op straat te lopen. Als straf voor deze overtreding werden ze gedurende een maand in de gevangenis te Brugge opgesloten.

Nadien werd Dries door de Duitsers voortdurend in de gaten gehouden wat hem het allerminst beviel en om deze reden vatte hij het plan op om naar Nederland te vluchten.

In het jaar 1916 toen de draadversperring met hoogspanning er al stond, voerde hij samen met Kamiel Ackx zijn voornemen uit. Ze hadden een geïsoleerde draadschaar gekregen van Jef Rombout die toen in de elektrische centrale werkte en om de Duitse wacht te verschalken en geen argwaan te wekken had Dries zijn palingschaar meegenomen. De schildwacht, die vol belangstelling had staan kijken hoe ze de palingen bovenhaalden, zag zijn kameraad die hem kwam aflossen in de verte aankomen en hij ging hem tegemoet. Dries en Kamiel namen de gelegenheid te baat om hun draadschaar boven te halen. Telkenmale er een draad doorgeknipt werd, ging die geweldig te keer en rolde zich op als een spiraal. Nu lag de weg naar de vrijheid open voor hen!

Andries Van Landschoot (1889) huwde in 1911 met Leonie Dumolyn die het jaar daarna overleed. In 1920 huwde Dries voor de tweede maal met Marie Huysentruit. Ze hadden een zoon Aubin (1928).

In zijn jeugd was Dries redder aan de badendienst. Later werd hij cafébaas en hield aanvankelijk het café "De Noordduif" open en later het café "Bij Andries" nu "Put 19" in Het Zoute.

Hij was ook geruime tijd schepen van openbare werken te Knokke.

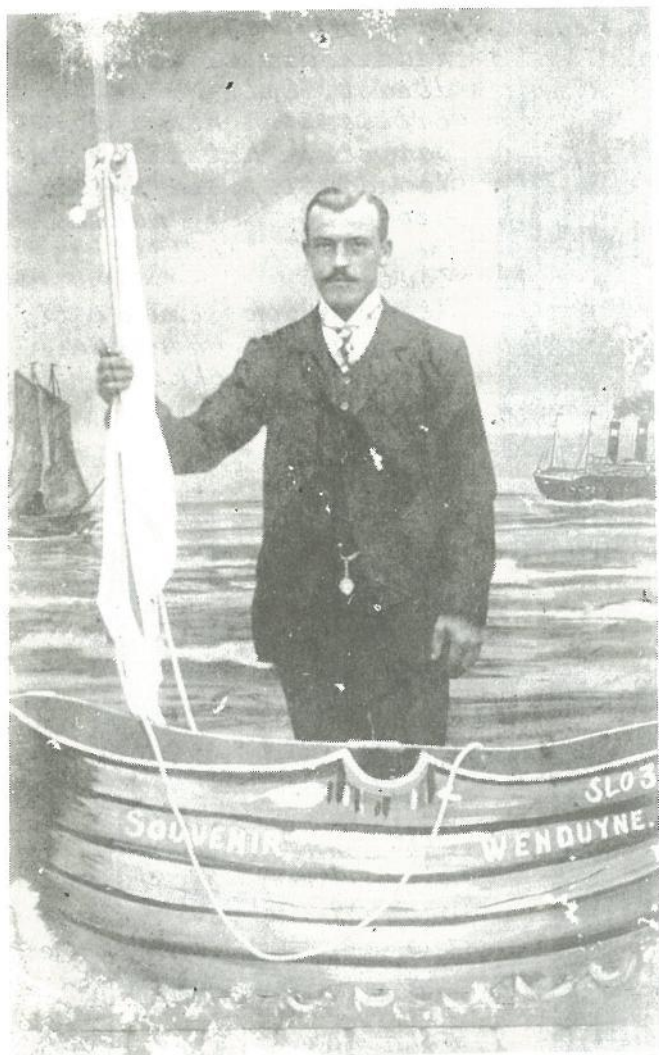

Kort na zijn vlucht over de grens trok Andries Van Landschoot naar Rotterdam waar hij inscheepte voor Southampton en uiteindelijk belandde hij in Le Havre. Hij nam dienst in het Belgisch leger en maakte al de ellende van de oorlog mee in de loopgrachten aan de Yzer. Hier, Dries als infanterist gedurende zijn opleiding achter het front.

Aloïs Rotsaert.

Aloïs Rotsaert, echtgenoot van Helena Verbrugge, "courier" tussen België en Nederland trok gewoonlijk over de grens nabij Westkapelle, oostelijk van de Sluisstraat.

Aloïs Rotsaert, geboren in Westkapelle op 15 juli 1881, woonde na zijn huwelijk een tijdje in Wenduine, waar deze foto gemaakt werd. Nadien kwam hij met zijn gezin in Knokke wonen.

Op zaterdag 22 mei 1915, daags voor Sinksen, was hij 's nachts op weg naar Nederland met een pakje correspondentie waaronder een brief met foto voor Jules Neyts (zoon van kleermaker Leopold) die soldaat was bij het tweede Regiment jagers te paard, alsook een brief voor August Degraeve, kanonnier bij het 2e Artillerieregiment, van zijn vrouw Nathalie Neyts die er ook een foto met haar vijf kleine kinderen bijgevoegd had. Er was eveneens briefwisseling bij voor burgers uit Knokke die toen in Nederland verbleven.

Nabij de hofstede van Sissen Beyne, thans bewoond door de kleinzoon Aimé, werd Aloïs Rotsaert door Duitse schildwachten aangehouden maar gelukkig had hij het pakje brieven dat hij bij zich droeg vooraf nog kunnen wegwerpen. Hij werd dezelfde nacht opgesloten in de kelders van het hotel Germania (later sint Moritz)

Emile Morren
RUE DE SORBONNE
LOUVAIN

Soldaat August Degraeve, gefotografeerd in gala-uniform gedurende zijn soldatendienst.

"Gusten" diende drie jaar bij de Artillerie. Enkele jaren nadien werd het oorlog en hij stond vier jaar aan de Yzer.

August Degraeve die gehuwd was met Nathalie Neyts had vijf kleine kinderen toen hij naar de oorlog trok.

die dienst deden als gevangenis.

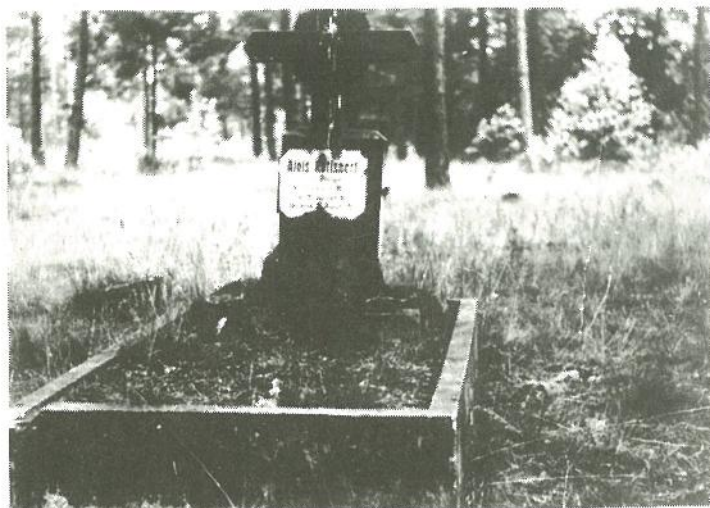
's Anderendaags werd Aloïs naar het stadhuis geleid voor onderzaging door de Duitsers die hem als een spion beschouwden. Hij werd geslagen om tot bekentenissen over te gaan en landbouwer Louis Claeys, toevallig op het gemeentehuis aanwezig, had de gevangene zien binnenleiden en hoorde hem daarna roepen van pijn en angst.

De weggeworpen brieven werden nadien door de schildwachten gevonden die ze naar de Kommandantur brachten. Over hetgeen nu verder gebeurde laten we Maurice Degraeve aan het woorde.

"Mijn vader August Degraeve stond als soldaat aan de Yzer en mijn moeder Nathalie Neyts die toen vijf kleine kinderen had, werkte bij de "Volkssoep", een instelling die zoals de naam het laat vermoeden, soep bedeede aan behoeftige mensen. Ons inkomen was klein en we hadden bittere armoede. Nadat Aloïs Rotsaert, die juist naast ons woonde in de Smedenstraat, aangehouden was en zijn brieven gevonden, werden mijn moeder, Leopold Neyts en nog enkele andere mensen op de Kommandantur ontboden. Wij gingen ook mee en we hadden allen onze klompen aan. Ortskommandant Jahncke toonde de foto van mijn moeder met haar vijf kinderen en secretaris Edgard Lesy moest de bijgaande brieven in het Duits vertalen. Er viel niets te loochenen en aan alle "betichten" werd een boete van honderdvijftig Duitse Mark opgelegd. Mijn moeder en haar vader Leopold Neyts zegden deze som niet te kunnen betalen maar boden aan in plaats daarvan in de gevangenis te zitten.

Kapitein-Luitenant Jahncke had medelijden met de vijf kleine kinderen en mijn moeder en Leopold werden ontslagen van de boete maar kregen een strenge berisping.

Voor de brievendrager Aloï's Rotsaert, die naar alle waarschijnlijkheid door iemand uit Knokke verraden werd, liep het slechter af. Hij werd naar Duitsland weggevoerd en overleed er op 4 augustus 1915 in het strafkamp van Senne I (nabij Bielefeld). Zijn echtgenote bleef met drie kleine kinderen achter; Pierre, Alidor en Jérôme.

Onderaan het kruis staat te lezen :

*Aloï's Rotsaert
Civil Belge
Knocke sur mer
né 15 Juillet 81
décédé 15 Août 15*

In het jaar 1952 ontdekte een Belgisch militair uit Zeebrugge, op wandel in een bos in Senne I het graf van Aloï's Rotsaert, waar deze Knokse oorlogsheld eenzaam en ver van huis zijn laatste rustplaats vond.

Leander Waeghe.

Stien Waeghe, de vader van Leander, was gehuwd met Nathalie Reubens en woonde in de huidige Paulusstraat naast Frans (Sies) Stockx. Hun huis werd slechts enkele jaren geleden afgebroken en de laatste bewoner er van was de legendarische vrijgezel Kamiel, een broer van Leander. In het gezin waren er negen kinderen waarvan de jongste, Gustaaf, geboren in 1909, nog in leven is en nu in Antwerpen woont.

Vader Waeghe, een onverbeterlijke grappenmaker, die voor de eerste wereldoorlog in dit huis een café open hield, was een handig man die kon metsen en timmeren. Het huis van Jan De Munter aan het Station Purfina in de Oosthoek, thans bewoond door de kleindochter Andréa (gehuwd met Karel Vancampenhout) werd door hem gebouwd.

Zoon Leander, in de volksmond "Lok" genoemd, was eveneens zeer handig en speelde zoals zijn vader ook accordeon. Hij kon metsen en timmeren als de beste stielman en was daarbij ook gelegenhedsklompemaker.

Prokureur
des Konings
17 Nov 1415

22

Konink

Waegehe Vaanders
Althandes 24
van melses
ebou en wou
de te Konoche
ut hoofde van
maad.

5 1/2
vijftien
ebou
13de februari

Cool Richard med 45 jarn beedy
de jachtwachter woonde te Konoche
dewelke ons verklarant heeft ten titel
van blacht in 't vlaamsch.

"Noy gister 12^{den} dages med 6 van
"I anesids in gezelschap bevinderende
"van de heylig jachtwachter Dollefiet
"Aeymet werd ik op den Oosthoek
"te Konoche aangeyaen door Leon
"Waegehe wiens schoubrueder my
"den 8^{den} dages in overtreding gemmen
"hadden voor jachtmisdryf.

"Als my Waegehe tegen kwamen zegdes
"my hem gader anesid, hy hield stil
"en zegde: hewel Richard wat moet
"gy van ons te zeggen? ik antwoorde
"hem dat ik van geheel hurre manage
"niets te zeggen had, waerop hy zegde
"het moet wel zyn dat gy e als

62
"van te zeggen hebt aangezien gy gezegd hebt dat
"indien gy uw rogen niet zoude terugkopen
"hebben wy wel konnen zoeken geleiden hebben,
"en by vlegende. gy zyt wel gerde, maar gy
"skent niemant zoeken want het is oorlog,
"en ook gy zyt de meeste strooper van geheel
"Konoche, ik heb het zelf gezien gy hebt nog
"dertig konnen gestroopt en vbrocht, en gy
"zoudt met het geld van uw konnen wel
"uw brood ^{konnen} gaan betalen daar, teken dunde
"met een konen in de vchting van de molen
"van de H^{er} Deros waar ik nog iets schuldig
"ben van veel, en gy zyt de meeste niet-
"waard van Konoche, uw weergaende de,
"staet niet."

Gezegen volkert en tekenet.

Richard Cool.

Pollefeit August oud 17 jaars gekuierest
te Echerout tydelijk te Konoche bevestigd de
verklaring van Cool Richard.

Weyke Leonard Alexander oud 24 jaars
metsers geboren en wonende te Konoche Coet.
broek, nokens lezing gegewe te hebben van het
geen hem ten laete gelegd is verklaart in
te vlaamsch.

"Het is wel 10 tot 12 daegen geleiden dat
"ik de jachtwachter Richard Cool niet meer
"gezien heb, en het is bygevalz geis waar dat
"ik hem dat gezegd heb hetgeen hy my ten laete
"legt, hy kan zeggen wat hy wilt"

Gezegen volkert en tekenet met ons

Leonard Weyke Koomaer

Enkele maanden voor zijn fatale tocht had onze avontuurlijke Leander het nog aan de stok met jachtwachter Richard Cool en dat hij op zijn tong niet gevallen was, bewijst het volgend document, een politie-verslag opgesteld door commissaris Victor Hoornaert op 13 ebruari 1915.

Het huisje van Stien Waeghe, met laaghangend dak. Foto genomen in 1939.

De heer Hoornaert werd geboren te Staden in 1868 en hij overleed te Knokke in 1959. Aanvankelijk was hij bevelhebber bij de gendarmerie te Heist, maar in 1913 werd hij als politie-commissaris aangesteld te Knokke waar hij in dienst bleef tot 1938.

Deze onkreukbare man beheerste door zelfstudie ook perfect de Franse taal. In het jaar 1917 werd hij door personen uit Knokke die met de vijand heulden, verdacht gemaakt van spionage en door de Duitsers aangehouden. Daar hem echter niets ten laste kon gelegd worden, werd hij na twee maanden hechtenis in de gevangenis te Brugge terug vrijgelaten.

Foto werd genomen in 1916.

De laatste tocht van Leander Waeghe.

Vooraleer Leander Waeghe begon met het overbrengen van brieven was hij eens met een houweel op zijn schouder naar de polder nabij Holland gaan kijken hoe de toestand daar was en vast te stellen welke de meest geschikte plaats was om over de grens te gaan. Daar hij echter te schoon gekleed was om te werken, kreeg de Duitse schildwacht argwaan en zegde : "Du kommst nicht zum arbeiten !" (Gij komt niet om te werken!) maar gelukkig bleef het daarbij. Gedurende de periode dat Leander Waeghe en Louis Viaene (Schabbetje) brieven overbrachten stond de draadversperring met hoogspanning er nog niet, die werd maar in de maand augustus van het jaar 1915 geplaatst.

De zondagnamiddag van 11 juli 1915 kwam Leander in het winkeltje van Pol Waeghe (Sluke) om een brief mee te nemen voor hun zoon René (vader van Omer) die toen als soldaat aan de Yzer stond. Amelia Osaer, de vrouw van Frans (Sies) Stockx uit de Oosthoek die op deze zondag naar het Zoute gegaan was om er een bezoek te brengen aan haar ouders, ontmoette er Leander die juist naast haar woonde en die haar trakteerde met een zakje spekken. Ze zou hem nooit meer weerzien....

Daarna trok Leander naar Knokke waar hij brieven moest afhalen bij de heer Duisburg en bakker Ingels. Op de terugweg naar de Oosthoek dronk hij nog een pint in het "Café du Golf" waar hij Constant Byl en Louis Viaene aantrof die hem aanraadden met het brieven smokkelen op te houden omdat het op den duur moeilijk geheim te houden was en levensgevaarlijk werd. Leander beloofde hen dat het de laatste maal was wat jammer genoeg bittere waarheid werd. Toen hij in de Oosthoek aankwam zat "Schabbetje" reeds op hem te wachten.

Louis Viaene, geboren in het Oude Zoute in 1894, was een vriend van Leander Waeghe.

Louis was timmerman van beroep maar gedurende vele zomers was hij redder bij de badendienst. Hij heeft nog een levendig geheugen en kan zeer boeiend vertellen over lang vervlogen tijden.

Deze foto werd genomen in oktober 1918 toen alle weerbare mannen door de Duitsers opgedreven werden.

Bij de doortocht naar Holland, die even gevaarlijk was als de terugtocht, trokken ze over een dammegat gelegen tussen het Zwart Huis en de Langestraat. Bij het terugkomen zouden ze op een andere plaats over de Hazegraspolderdijk trekken : iets be-noorden de Caveleenstraat, waar ook een dammegat over de dijkgracht lag.

Op maandag 12 juli 1915, kwamen Leander en Louis, samen met Camiel Vanhove even voor middernacht uit Holland terug.

Café du Golf (eigenlijk Café Golf Club) was gelgen aan het kruispunt van de Zoutelaan en de Sparredreef. Eerst werd de drankgelegenheid uitgebaat door Marcel Rombout en later door zijn dochter Maria die gehuwd was met Hippolyte De Cock. Boven de voorduer, juist onder de dakgoot staat het opschrift "Laiterie".

Soldaten van de Kriegsmarine op patrouille langs een veldweg tussen De Vrede en Sint-Anna ter Muiden. (Foto-archief Emile Buysse - Sint-Andries).

De bewaking van de grenzen werd verzekerd door soldaten van de Landstorm die in het Zwart Huis en op de hofstede van Pietje Van Parys gelegerd waren.

Op deze maandag hadden de gebroeders Firmin en Kamiel Claeys tot tamelijk laat in de polder gewerkt en bij het huiswaarts keren hadden ze een aanzienlijk aantal soldaten van de Kriegsmarine langs de Hazegraspolderdijk per fiets naar de grenzen zien rijden om daar de bestaande wacht te versterken.

Toen onze briefdragers, die niet wisten dat de wachtposten versterkt waren, zwijgend door de gouvernementsweide verder trokken was het Viaene in het heldere maanlicht opgevallen hoe onrustig de koeien waren en hij had het bange voorgevoel dat er onraad dreigde.

Nabij de Hazegraspolderdijk hield het drietal halt en Leander beklom alleen behoedzaam, in gebogen houding, de oostelijke helling van de dijk en nu kroop hij op de kruin om ook de weg aan de westkant te bespieden.

Plotseling werd er geroepen : "Halt! Wer da?" en het geklik van een geweerrendel was hoorbaar. Toen Leander, die aan het bevel geen gehoor gaf, aanstalten maakte om weg te vluchten, weerklonk het moordend schot en hij zakte zwaar gewond neer.

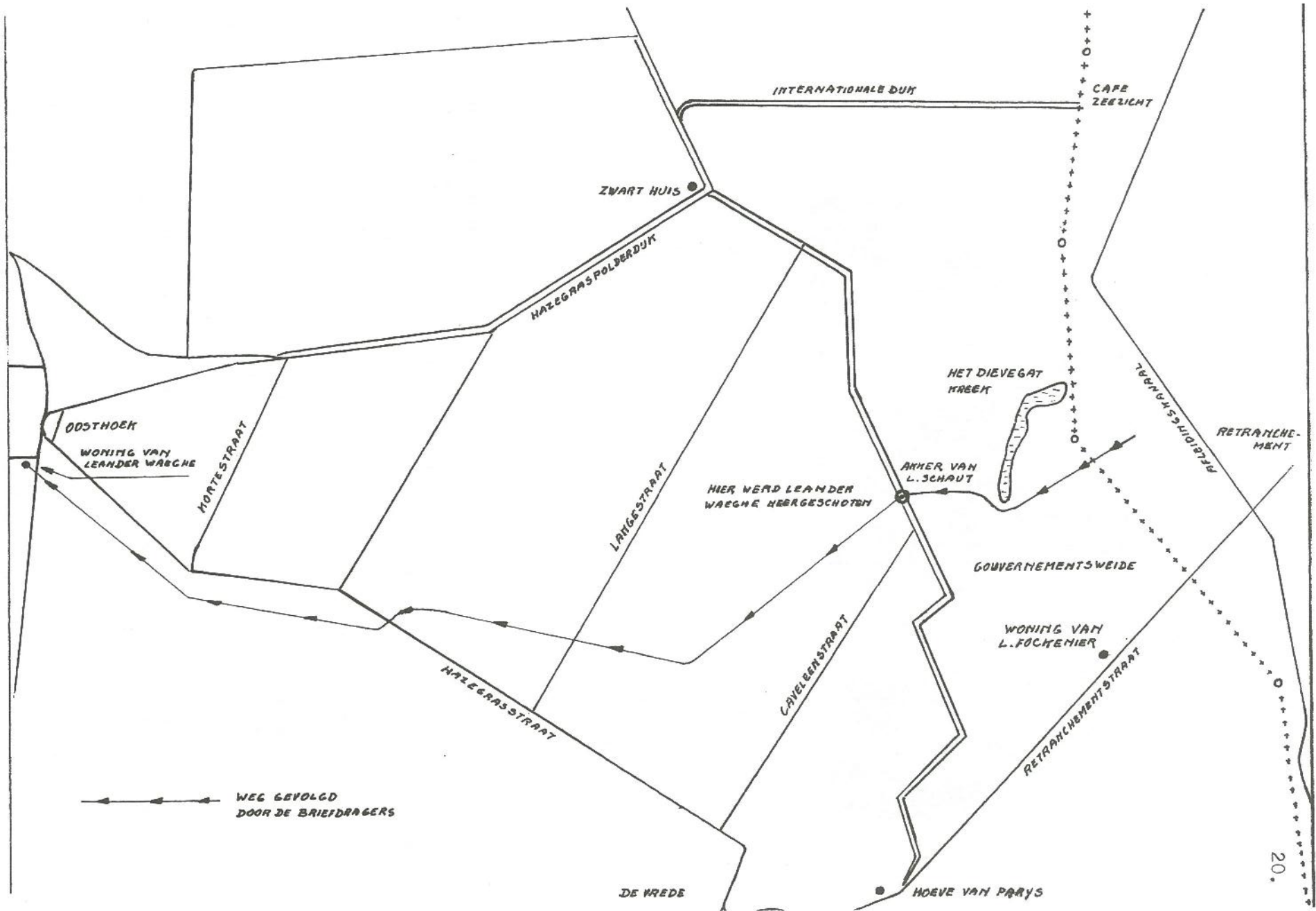
Louis en Kamiel, die onmiddellijk tussen de paardebomen van landbouwer Louis Schaut wegvluchtten, hoorden in de nachtelijke stilte hun kameraad kermen van de pijn.

Nu werden er ook enkele schoten in hun richting afgevuurd. "Schabbetje", die het zakje brieven dat hij bij zich droeg, vlug wegwierp, begon in panische angst te roepen en te kermen alsof hij gekwetst was en het schieten hield op.

De beide mannen, die voor hun leven renden, waadden door de kreek en meer dooddan levend kwamen ze in het café "Zeezicht" aan, waar ze stotterend vertelden dat hun kameraad Leander door de Duitsers neergeschoten werd. Louise, de cafébazin, trachtte hen met een paar stevige borrels te bedaren.

Louise De Kubber, echtgenote van Ko Van Grol, in de streek Louise "Kippes" genoemd, werd geboren in 1838 en overleed in 1928. Hier Louise met twee van haar kleinkinderen, links Bram en rechts Louisa die vrijde en huwde met Maurice Van den Bossche (1906) uit Knokke. (Foto-archief Emile Buysse - Sint-Andries)

In 1914 kwamen Knokse vluchtelingen aangereden met hun badkarren op het terrein van Louise waar ze asiel zochten en vonden. Ze mochten er allemaal blijven en kregen ook te eten maar iedereen moest naar zijn vermogen aan de slag.

"Sanne" de flinke dochter van Louise stond weldra achter de tapkast. Ze werd een hoogbejaarde vrouw die het werk aan haar dochter Janneke moest overlaten.

Foto hierboven : Café "Zeezicht" het huisje-herbergje ongeveer negentig jaar gelden.

(Uit "Zeeuws Tijdschrift" - nummer 6 - 1966 - Retranchement.
bijdrage van L.W. de Bree en M.P. de Bruin.)

De dinsdagmorgen vernam Amelia Osaer als eerste van haar buurvrouw Nathalie Reubens, dat haar zoon Leander niet was teruggekomen uit Holland en aanvankelijk werd gevreesd dat hij aangehouden was door de Duitsers.

De schoonbroer van Leander, Kamiel Ackx uit Lisseweghe, die met Romanie gehuwd was en bij de Waeghe's inwoonde, liep 's morgens vroeg al in de Oosthoek rond om te trachten iets te vernemen over zijn schoonbroer.

Het lijk van Leander werd de dinsdagmorgen weggehaald van de Hazegraspolderdijk. Edmond Ryckaert was er in de nabijheid aan het werk op zijn akker en de Duitsers vroegen hem als hij deze man kende, waarop Ryckaert bevestigend antwoordde.

Het stoffelijk overschot werd op een boerenwagen naar het dodenhuisje in de Albertlaan gebracht. Pol Neyts, die het lijk heeft zien binnenslepen, is onmiddellijk naar het station gestapt waar boerenarbeiders waarbij Frans Stockx, stro aan het opladen waren voor de Duitsers en hij heeft het droevig nieuws verteld.

Het station van de stoomtram was toen aan het gemeenteplein. Hierna volgt het verslag aangaande de dood van Leander Waeghe opgesteld door politiecommissaris Hoornaert, op 13 juli 1915 om 15.00 uur.

Leander werd niet op de plaats neergeschoten waar hij hier ligt, maar wel op de kruin van de dijk. De Duitsers hebben hem, na fouilleren, op deze plaats gelegd.

Er werd beweerd dat Leander neergeschoten was door een schildwacht die in de kruin van een boom stond die zich beneden de dijk bevindt, juist achter de eerste soldaat links. De oude boom staat er nog steeds en op die plaats is nog altijd hetzelfde dammegat waar Leander en zijn kameraden van plan waren over te stappen.

Indien, zoals beweerd werd de brievendragers verraden waren, dan is het aan te nemen dat zij op deze plaats opgewacht werden door de Duitsers, die op dit ogenblik niet boven op de dijk patrouilleerden zoals ze dit gedurende de dag deden.

Van op die boom konden ze in de polder kijken want die nacht scheen de maan. Wel waren Leander en zijn kameraden tot nabij de dijk beschut door de vruchten die dan hoog stonden.

Foto genomen op dinsdag 13 juli, in de voormiddag.

Freiherr (baron) von Aretin Heinrich, ritmeester van het Ie Landstormescadron van het eerste Legerkorps, bevelhebber van de Duitse marinesoldaten die de grenzen bewaakten, verschaftte de nodige inlichtingen aan de commissaris.

24 October
1884

Prokureur
des Konings

13 juli

Roosdam

112

De doord vast.
stellende van
Haegeke ^{24 jaar} ~~van~~
Alfandekmet.
der geboren en
wonnende te
Konocke, verovv.
zaak door

vyftien 13de juli
vrijdags.

Herzekerom vernomen hebbende
den gewenscht dat Deutsche soldaten in het
van een deitsch doordenhuis te Konocke het lyk van
soldaat.

en manspersoon welke men reede
gedurende den verleden nacht 12-13
Ides van de Hollandsche grens
of het grondgebied der gemeente
Konocke door een deitsche marine
soldaat doodgeschoten was, gebruikte
hadden, ons naar gemeld doorden-
huis bevragen te hebben verzecht
van den Heer Dehlerich Polderwyk
Burgemeester dier gemeente In
den politie agent Amys Raymond,
alwaar wy basterlijp hebben dat
daar inderdaad het lyk lag van
Haegeke van Alfandek
ongetrouw zoon van Argent en
van Penders Nichols van

ca. meters geboren te Konoche den 6^{den} december 1891 en woonende te Konoche "Oosthoek".

Hy hebben ook bevestigd dat Staege vrommed die wy goed kledens op zyn Zon-
dags gekleed was, hy draag eene wonde van
beide zijden van zyn lyf welke wonden
veroorzaakt zyn door een geweerkogel die
waarschynlyk langs de linker kant van
zyn lyf dwars ingedrongen en langs de
rechter kant uitgedrongen zyn.

Volgens inlichtingen welke Frederik
van Abelin Heinrich, rittmeester van
het Beiersch 1 Landsteurm. Escadron
van het 1ste Armeekorps, thans te Konoche
aan ons justitie Kommissaris van Konoche
willen geven heeft, zoude het slachtoffer
verleden nacht 12/13^{den} dezes om 11^{1/2}
uren deitschen tyd vergezeld van twee
andere onbekende personen de Hollandische
grens op het grondgebied der gemeente
Konoche over gekruist zyn, ten daar hy
op bevel der deitsche Soldaten welke
daar op post stonden niet stonden, zou-
den hy op die drie personen geschoten
hebben, een hennet (Staege in spraak)
zoude gevallen zyn om niet meer op te
staand en de twee andere zouden de
Hollandische grens terug over gelopen
zyn, & echtel denkt men dat een hennet
zoude moet gevonden zyn om reden hy een
scherm tegenover heeft, ten ware hy dat
uit vrees zoude gedaan hebben.

Men weet niet wie de twee andere

personen waren welke Waeghe Leander Aben 342
des vergezeld.

Heerlyg verweyd en verstay van meyers
idus Heter Victor Karmahl geneeskter te
Konucke welke het slachtoffer onderzocht heeft.

Waawanakte

Karmahl

Louis Viaene droeg als jongen
steeds een "schakketje" dat
zijn moeder voor hem gemaakt
had, vandaar zijn bijnaam.

Toen op 12 juli 1915 zijn
kameraad Leander Waeghe door
de Duitsers op de Hazegras-
polderdijk neergeschoten
werd, vluchtte hij samen
met Camiel Vanhove terug
naar Holland.

Na twee jaar scheeptte Louis
in naar Engeland waar hij bij
de firma Demarteau in Letch-
wort voor de oorlogsindustrie
werkte.

Louis Viaene was gehuwd met
Maria Sys en had toen vier
kinderen : Raymond, Irma,
Elza en Suzanne.

Foto genomen in Engeland,
in 1917.

Louis Viaene was schilder van beroep maar gedurende de zomer deed hij dienst als redder bij de badendienst.

Van links naar rechts : 1. Elza Viaene 2. Constant Byl (controleur) 3. Edmond Byl (redder) 4. Pol Snauwaert (redder) 5. Jan Sys (controleur). Gezeten : links, Alfons Govaert (redder), rechts, Louis Viaene - "Schabbetje" (redder). Foto genomen in 1927.

Bovenstaande foto werd in Engeland genomen.

Camiel Vanhove, metser van beroep, was de zoon van Kamiel, uit het café "In de Witte Beer" in de Judestraat.

Hij was gehuwd met Victorine Welvaert (zuster van Joseph) uit Den Hoorn en had toen twee dochtertjes, Maria en Irène.

Van uit Nederland nam Camiel de boot naar Engeland waar hij vier jaar in een munitiefabriek werkte.

Toen zijn eerste echtgenote overleed, huwde hij voor de 2e maal met Marie Dumolyn, dochter van Pol, uit de Oosthoek. Er kwamen nog twee kinderen bij, Maurice en Christiane.

Camiel Vanhove, een zeer bekwaam metser, werkte zich na de oorlog op tot een vooraanstaand aannemer van bouwwerken.

In het begin dat Camiel Vanhove en Louis Viaene in Nederland (Retranchement) verbleven, dulden de Duitsers dat hun echtgenoten de zondag tot aan de grenspost kwamen om met hen te praten. Eens zegde een vriendelijke Duitse schildwacht tot Marie Sys, de vrouw van "Schabbetje" : "Frau, gehen Sie mit Ihre Kinder zu Ihrem Mann, denn der Krieg wird lange dauern" (Vrouw, ga met uw kinderen naar uw man want de oorlog zal lang duren), waarop Marie antwoordde : "Mijnheer, ik kan dat niet want ik heb thuis nog een zwijntje zitten ". Na korte tijd werden de bezoeken verboden. Eens toen Victorine Welvaert een bezoek bracht aan haar schoonouders in het café "In de Witte Beer" zegden de daar aanwezige Duitsers tot haar : "Ihr Mann ist ein Spion und wenn er nach Belgien zurückkehrt, wird er sofort erschossen!" (Uw man is een spion en als hij naar België terugkeert, wordt hij onmiddellijk neergeschoten!).

Om die reden raadde Victorine het Camiel ten strengste af om te proberen naar België terug te keren.

De dag dat Leander Waeghe begraven werd, trok de lange rouwstoet langs de Peperstraat in de richting van de kerk. In de Pierslaan, ter hoogte van het huis Van Steene, kwam de Ortskommandant Jahncke aangestapt en de Duitser die stram in de houding ging staan, bracht de militaire groet. De bezetters, relletjes vrezend, hadden op verschillende plaatsen schildwachten opgesteld maar de plechtigheid verliep zeer waardig.

In de nokvolle kerk, waar ook burgemeester Louis Deklerck aanwezig was, had een indrukwekkende rouwdienst plaats en daarna werd Leander ter aarde besteld naast zijn vader Stien en zijn broer Henri.

Toen in de zomer van 1915 Louis Schaut, geholpen door Philippe Bouljon, zijn paardebonden afpikte vond hij het zakje met brieven dat Louis Viaene weggeworpen had. Veiligheidshalve bond hij het in een schoof en zo werd het tussen de andere schoven op de wagen naar huis gebracht. Volgens Jules Bouljon vertelde, bevatte het zakje enkel brieven die voor mensen uit Heist bestemd waren. Op 11 november 1928, tien jaar na het einde van de eerste wereldoorlog, hield burgemeester Frans Desmidt, een eminent redenaar, een roerende toespraak bij het graf van Leander Waeghe. In zijn redevoering zegde hij ondermeer deze treffende woorden : "'t Was een Waeghe en hij had het nogmaals gewaagd!".

Het stoffelijk overschot van de Knokse oorlogsheld Leander Waeghe werd van het oude kerkhof overgebracht naar de begraafplaats Sint Helena in de Deklerckstraat, waar het graf met gedenkzuil geschonken door de plaatselijke oudstrijdersvereniging 1914-1918 zich vooraan links aan de ingang bevindt.

Burgemeester Frans Desmidt, zeer geliefd te Knokke, heeft veel bijgedragen tot de bloei van onze badstad.

Op 7 juni 1944 werd hij aangehouden door de G.F.P. (Geheime Feldpolizei) en naar een concentratiekamp in Duitsland weggevoerd waar hij op 25 november 1944 overleed.

Op 5 juni 1944 hadden onbekenden hier te Knokke een aanzienlijk aantal telefoonkabels van de Duitsers doorgeknipt, dit op aanraden van Radio Londen.

Een paar dagen nadien werden enkele Knokse prominenten die niets met sabotagedaden te zien hadden, onschuldig aangehouden door de bezetter.

Er werd beweerd dat de Duitsers dit deden als wraakmaatregel, maar bewezen is dit niet.

Louis Fockenier, de Duitse schildwacht, de Russische krijgs-
gevangene en de draadversperring met hoogspanning.

Vreselijk met dood beladen
spannen elektrische draden
ons nabije grenzen af
velen vinden er hun graf.

(Dit schreef onderwijzer en dichter Ward Vervarcke in zijn revue over de eerste wereldoorlog die de leerlingen van het achtste leerjaar in het jaar 1930 opvoerden.)

Toen de eerste wereldoorlog uitbrak, was Louis Fockenier een jongen van twaalf jaar van wie het ouderlijk huis in de Retranchementstraat stond, op een kilometer van de Hollandse grens.

Louis, de oudste van acht kinderen, die leerde lezen en schrijven in het dorpsschooltje van Retranchement, begon op zeer jeugdige leeftijd te werken als toezichter op de weiden nabij het ouderlijk huis. Als blikwachter moest hij de afsluitingen van de weiden nazien en ze zo nodig herstellen, distels maaien, molschoppen open spreiden en de drinkbakken van de koeien vol water pompen.

In augustus van 1915, toen de oorlog al meer dan een jaar duurde plaatsten de Duitsers langsheen de grens tussen België en Nederland een draadversperring met hoogspanning. De draad die ongeveer twee meter hoog was, liep niet door de Zwininham maar stond

*Van links naar rechts :
 1. Antoon Sys 2. Alfons
 Sys 3. Pieter Sys 4. Louis
 Fockenier (op bezoek bij
 zijn tante). Gezeten :
 Christina Fockenier, echt-
 genote van Leopold Sys.*

*De zoons hebben een grote
 zak mosselen getrokken en
 moeder Christina is ze aan
 het kuisen. Let op het brand-
 hout rechts vooraan, dien-
 stig voor de haard. De man-
 nen zijn blootsvoets.*

*Foto genomen begin september
 1915 aan het huis in de
 Hazegrassstraat, thans be-
 woond door de jongste zoon
 Arthur Sys.*

boven op de Internationale dijk en ongeveer aan het begin van deze dijk liep de versperring recht naar de zeedijk. De isolatoren stonden niet aan dezelfde kant van de palen, maar wel afwisselend aan weerszijden, dit om de doorgang nog te vermoeilijken. In het midden tussen de palen was er nog een stukje paal in de grond geslagen waarmee de onderste stroomdraad met een beugel aan bevestigd was, dit om het oplichten ervan te beletten. Bij regenweer sloegen er op die plaats vonken over. Langsheen de elektrische draad was er ook aan weerszijden op ongeveer een paar meter afstand een draadversperring van pinnenkendraad aangebracht. Nu komen er in de polder nog steeds stukjes van deze draad bij het ploegen naar boven. Het gebeurde vaak dat hazen of konijnen aan de onderste stroomdraad bleven hangen. De Duitsers staken dan een stok in de hals van een fles die ze in de hand hielden en verwijderden daarmee de dode dieren. Louis wa, zoals alle jongens van die leeftijd graag rond soldaten en er was een Duitse schildwacht die hij goed kende en waarmee hij bevriend werd. Eens op weg om water te pompen ontmoette hij de bekende Duitser die, om tijd te doden een eindje met hem meeliep en een praatje sloeg. Op zeker ogenblik zegde de Duitser : "Ein Moment, ich muss mal pinkeln. (Een ogenblikje, ik moet eens wateren). Op die plaats was er nabij de hoog-

Hier een grenspost tussen Sluis (Heile) en Middelburg in België. Links een ijzeren grenspaal met daarvoor de draad met hoogspanning waarvan de witte isolatoren goed te zien zijn. Boven het hoofd van de Duitse schildwacht (met pinhelm) een bord, rood-wit-blauw geverfd. Achter de slagboom staan twee Nederlandse gemobiliseerden. Foto gemaakt in 1916. (Archief Emile Buysse - Sint-Andries).

In de dorpsherberg in Retranchement bij David Porrey en zijn echtgenote, Maria Verhage, waren de Nederlandse gemobiliseerde soldaten heel goed thuis. Het meisje links is het dochtertje, Cathelijntje. Op het biervat staat te lezen : Het grensleven in Retranchement. Foto uit 1916-1917 (Archief Emile Buysse).

BEKANNTMACHUNG

Von Montag den 23. August ab wird der die Grenze nach Holland absperrende Zaun mit elektrischer Hochspannung geladen.

Jede Berührung der Drähte ist mit Lebensgefahr verbunden.

Knocke, den 21. August 1915.

JAHNCKE

Kapitänleutnant und Ortskommandant.

BEKENDMAKING

Van Maandag af 23 Augusti zijn de grenzen van Holland op onze gemeente afgespannen met geladen elektrische draden.

Iedere aanraking dier draden bedreigt met levensgevaar.

Knocke, den 21 Augusti 1915.

JAHNCKE

Kapitänleutnant und Ortskommandant

spanningsdraad een ondiep water met een bruggetje erover. De Duitser ging op het bruggetje staan en denkend dat hij door het hout veilig geïsoleerd was, waterde hij achteloos op de stroomdraad. Door de kracht van de elektrische stroom werd hij achterover in het water geslingerd wat zijn redding was. Brullend van de pijn riep hij : "Ach, mein Pimmel, mein Pimmel!" (Oei, mijn p..., mijn p...). Louis was zodanig geschrokken dat hij zonder omkijken het hazepad koos in de richting van de ouderlijke woning.

Zoals reeds vermeld, werden Russische krijgsgevangenen door de Duitsers te werk gesteld voor het aanleggen van versterkingen, batterijstellingen, enz... Door medelijden bewogen stopten menslievende burgers en ook kinderen deze uitgehongerde suikerlaars een korst brood in de handen. Over het algemeen lieten de Duitse schildwachten dit oogluikend toe maar soms gebeurde het ook dat de krijgsgevangenen die iets van de burgers aannamen, meedogenloos met de kolf van het geweer werden bewerkt.

De Russen wisten dat de Nederlandse grens heel nabij was, maar ontvluchten en Holland bereiken was voor hen ver van eenvoudig en vooral sedert er een draadversperring met hoogspanning langs de grenzen geplaatst werd. Toch zijn er Russen geweest die er in slaagden te ontvluchten en probeerden de grens over te steken. Op een dag trof Louis Fockenier een Russische krijgsgevangene aan in het "kot" van Jules Dhondt. Dit loodsje staat er nog steeds te midden van de polder nabij de Hollandse grens.

De Rus lachte vriendelijk en in gebroken Duits zegde hij zinnens te zijn deze nacht over de grens te trekken. Hij had van de Duitsers een draadschaar gestolen. Louis die enkele woorden Duits kon, trachtte door middel van strohalmpjes in de grond te plaatsen de Rus wijs te maken hoe hij moest te werk gaan bij het doorknippen van de stroomdraad. De Rus die begrijpend knikte, bracht Louis aan het verstand dat hij grote honger had, niettegenstaande hij reeds paardebonen gegeten had. Louis spoedde zich naar huis en moeder Theresia die zeer goedhartig was, maakte een pakje boterhammen klaar en ze vulde ook een lege bierfles met koffie.

De hongerige Rus, voor wie dit een feestmaaltijd was, zegde : "Spasibo, spasibo, kamerad!" (szpaszibo; dank).

's Avonds bij het donker worden zou hij de overtocht wagen. Het liep slecht af voor de arme kerel : 's anderendaags hing hij levenloos aan de draad, vreselijk verbrand aan hals en schouders. Nadien ondergingen andere Russen hetzelfde lot.

Volgens Louis Fockenier vertelde, hing er zelfs eens een paard aan de draad en volgend document, een politie-verslag van 16 mei 1916 vermeldt dat het paard behoorde aan landbouwer Fiel D'Hoore. In dit stuk is er eveneens sprake van de houten brug die over de gracht lag in de gouvernementsweide en van waarop de Duitse schildwacht op de hoogspanningsdraden waterde.

Het dode paard van D'Hoore werd weggehaald door twee zeer bekende Knokse figuren : "Tiep" (Charles) Dombrecht, timmerman-kistenmaker en Emiel Debusschere, bijgenaamd "Futtel" koopman van voden en oude metalen. Daar Debusschere een analfabeet was, kon hij zijn verklaring niet ondertekenen.

Hier nog een kleine anekdote aangaande "Futtel".

Gedurende de eerste wereldoorlog werd er door de Duitsers een bevel uitgevaardigd bepalend dat enkel landbouwers een hond mochten houden, dit om voedsel te besparen.

BEKANNTMACHUNG

Es ist verboten, an die russischen Gefangenen Geschenke zu verteilen ihnen etwas zuzurufen, zuzuworfen oder sonstwie zu versuchen mit ihnen in Berührung zu kommen.

Zuwiderhandlungen werden streng bestraft.

Kaiserliche Kommandantur

JAHNCKE

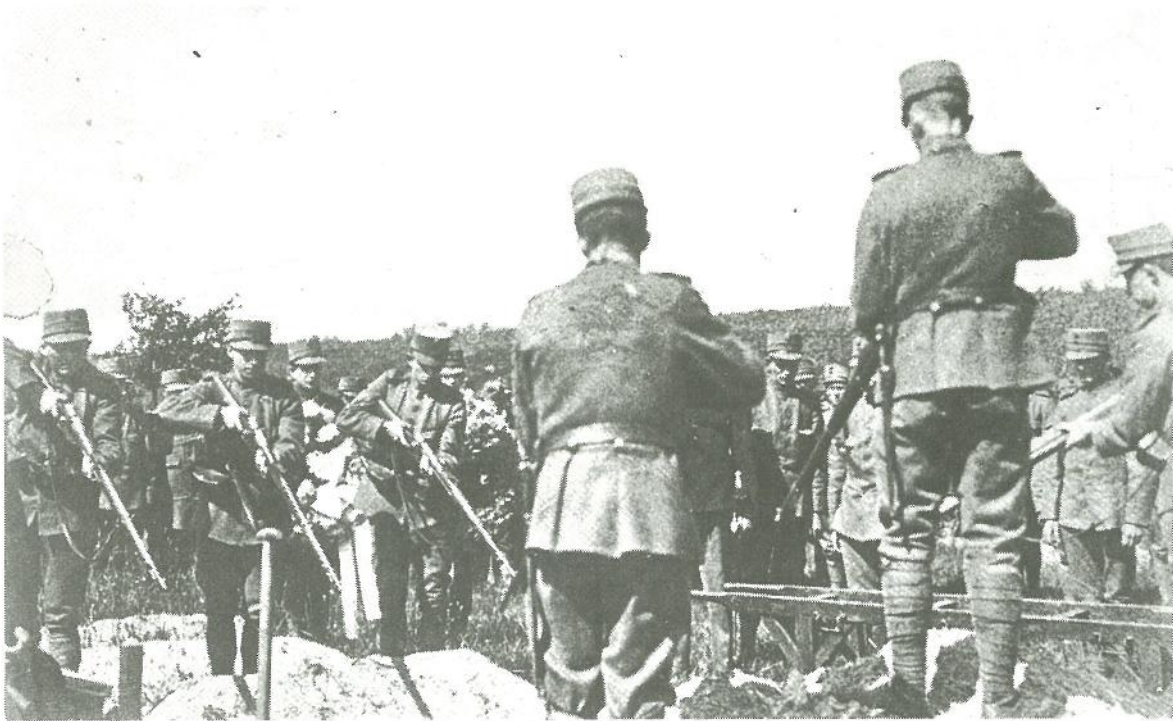
BERICHT

Het is verboden aan de russische gevangenen geschenken uit te deelen, hun iets toe te roepen, toe te werpen of op gelijk welke wijze met hen in betrekking te komen.

Overtredingen worden streng gestraft.

Kaiserliche Kommandantur

JAHNCKE

Nederlandse militairen staan bij het open graf van een wapenbroeder die geëlectrocuteerd werd door aanraking met de elektrische draadversperring die de Duitsers langs de Belgische Zeeuws-Vlaamse grenzen plaatsten.

De soldaten vuren als eenbewijs een salvo in de grafkuil.

De derde soldaat van links staat klaar met bloemen om op de laatste rustplaats van de strijdmakker te plaatsen.

Foto genomen rond 1917. (Archief Emile Buysse- Sint-Andries).

"Futtel" die toen in de Smedestraat nr. 6 woonde, belastte zich met het ophalen van de overbodige honden. Van over het muurtje van de speelplaats konden de leerlingen van de gemeenteschool zien hoe hij de grootste honden slachtte en klaar maakte voor eigen consumptie.

Emiel Debusschere, geboren in 1874 te Middelburg (België) was eens een welgesteld man die beschikte over een prachtige stal paarden. Deze goedaardige man had de verkeerde gewoonte steeds grote sommen geld op zak te dragen, ook later toen hij aan lager wal geraakte en wat de aanleiding was dat hij door "onbekenden" vermoord werd.

Over het eten van hondenvlees gesproken was Debusschere niet de enige die zich daaraan te goed deed. Er waren beenhouwers die er niet voor terugschikten een kat of een hond in de worstenmolen te draaien en bij het eten van deze lekkernij gebeurde het soms dat de consument op een teennagel van deze viervoeters beet !

Landbouwer Casimir Dombrecht van het Hazegras kon het moeilijk over het hart krijgen om één van zijn twee honden te doden.

Frans Jablonski, een soldaat uit de Batterij Willem II besloot deze netelige karwei voor Dombrecht op te knappen en hij trok

De dood van het
 land van een
 paard toebeho-
 rende aan
 D'Hoore Erophiel
 landbouwer te
 Kenoche voor.

Zaakt door den D'Hoore Erophiel met 75 jaren land.
 elektrischen draad
 geplaatst aan bouwen wonende te Kenoche "Koenegras"
 als afscherming dewelke verblaast heeft in 't Vlaamsch.
 van Holland "Sedert 1sten April l.t. had ik een
 en Belgie te
 Kenoche.

zestien 16^{den} Meei
 Dinsdags

"vande merriepraard van veertien maan-
 "den vult met nog vijf ander en een
 "veertigtal stukken dorstwee in een weide
 "van 28 hectaren groot welke ik in
 "pracht heb der Belgische dorreinen
 "nen gelegen te Kenoche Willem Teoyold
 "jolder palende aan de Hollandsche
 "grens laten grazen.

" Nu in den nacht van 1sten op 2^{den}
 "Meei 1916 heeft gemeld vande merrie.
 "praard op een zekere plaats de brug
 "door de duitsche werklieden in die
 "weide gelegd alzoo toegang gevende
 "naar een ander gedeelte die weide
 "sterken die brug en het veld.

25
" (afleiding in stekersdraad) die voor den elek-
" trischen draad die de Duitschers daar aan
" de grenzen geplaatst hebben gegaan, op
" een zeker plaats gekomen zijnde en dat
" draad noch achteloos noch voorzigt meer kon-
" nende het moet zich willen omwenden heb-
" ben, maar is door gemelde afleiding geval-
" len en in aanraking gekomen met den
" elektrischen draad hetgeen voor gevolg ge-
" heeft dat het ter plaats door den elektrischen
" draad gedood is.

" Dit draad had een waarde van vijf-
" tien honderd franken (1500 fr)

" Gemeld draad heb ik naar de stantie
" van Hoyt moeten doen overbrengen ter be-
" schikking der Duitse Overheid en al de
" wetstapjes die ik aangevend heb om een
" vergoeding te bekomen voor mijn dood draad
" zijn vruchteloos gebleven.

" Dombrecht Charles timmerman en
" Debussche Emiel koopman, beiden
" wonende te Kerocke hebben mijn dood
" draad in spraak van aan gemelden
" elektrischen draad weg gehaald en kunnen
" by gevolg getuigen dat het wel gedood
" geweest is door gemelden elektrischen draad.
" Soogezogen volkert en tekenet.

Th. Dhoon

Wij ondergetekenden Dombrecht Charles
" oud 38 jaar timmerman wonende te Kerocke
" Pierslaan n: 8 en Debussche Emiel
" oud 42 jaar koopman wonende te Kerocke

Inedstraak N: 6 bevestigen dat wy in den
namiddag van 2^{den} Mei 1916 een vrede meerie
graad toebehoorende aan den landbouwer
Theophil D'Hoore van Kenoche, welke door
den elektrischen draad staande op de Holland
sche grens tusschen het grondgebied der gemeen
te Kenoche (Belgie) en Retranschemunt (Holland),
dood geslagen was niet gekwaad hebben.

Voorgelyen volkender en Dornbrucht char
voorwaerd teekent debuschere Emiel heeft
verklaart niet te kunnen naemtekeren

Ho: Dornbrucht

My Politie Kommissaris verzekerden dat
het te Kenoche algemeen gekend is dat gemeld
graad door den elektrischen draad in spraak
is gedood geworden

Haarvan acte
Hornman

*Artillerist Franz Jablonski
uit Dortmund, een soldaat
bij de Batterij Willem II.*

*(Foto-archief René Stockx-
Dortmund).*

te voet, met de hond aan een koord, langs de Hazegrasstraat terug naar zijn eenheid waar de kok het dier slachtte. De hond, die bijna zo groot was als een kalfje, werd met de achterpoten aan de deur van een munitieopslagplaats gehangen. De Duitsers maakten er een feestelijke maaltijd van. De tafels van de kantine, voor de gelegenheid bedekt met witte beddelakens, werden versierd met potten duinehelm. De reuk van gestoofde "Zwiebeln" (ajjuinen) en hondengebraad deed de hongerige soldaten watertanden. Een militair speelde op een mondharmonika en spoedig werd er een gelegenhedslid gemaakt met als refrein : Waf! Waf! Waf! De hond werd volledig opgepeuzeld.

Hortense Maelstaf, de vrouw van Pietje Van Parÿs en de Fessel-
ballon. (Kabelballon).

Gedurende de eerste wereldoorlog hadden de Duitsers hier te Knokke een kabelballon (Fesselballon) die gestationeerd was in een loods gelegen in de huidige Binnenhoflaan. Deze ballon, gevuld met een zeer licht gas, was onderaan voorzien van een mand waarin de waarnemer, die door middel van een telefoon in verbinding stond met het grondpersoneel, plaats nam. Het geheel stond op een wagen waarop ook een windas gemonteerd was, dienstig om de ballon op en neer te laten maar dit kon ook met mankracht gebeuren. De wagen lag aan een caisson die getrokken werd door twee paarden. Het gebeurde vaak dat de Duitsers, als oefening op onberijdbaar terrein, de ballon verplaatsten zonder wagen of paarden. De ballon, die dan soms al een vijftigtal meter hoog hing, werd door het grondpersoneel voortgetrokken met koorden die aan de hoofdkabel bevestigd waren. In die tijd was onze streek nog niet zo dicht bebost als heden.

De Kabelballon, opgelaten vanaf zijn standplaats in de huidige Binnenhoflaan. Op deze foto, genomen in de omgeving van het Vlaams Pad, valt het goed op, dat er in die tijd bijna geen bomen stonden. (Foto-archief André Dhont - Knokke).

Zo gingen de Duitsers nu en dan met hun ballon vanaf de huidige Binnenhoflaan door de zandweg (nu hole 15 van het groot parcours van de golf) die liep tot aan de Sparredreef. Daar sloegen ze links af naar de Zoutelaan en dan trokken ze verder naar de Oosthoek of het Hazegras. Eens was de ballon in de lucht nabij de hoeve van Pietje Van Parys, de laatste boerdeij op de weg naar het Retranchement. Hortense Maelstaf, de vrouw van Pietje, had het al dikwijls aan de stok gehad met de Duitsers, die ze niet kon luchten. Daarbij hield ze geen blad voor haar mond. Naar de ballon wijzend zegde ze tot de Duitsers: "Weet ge wat dit is? Dit is keizer Willem zijn klootzak"! Inderdaad, met een weinig verbeelding kon men daar wel een mannelijk lichaamsdeel in terugvinden. De Duitsers konden er niet mee lachen. Integendeel, deze woorden vielen in zeer slechte aarde, vooral bij de officieren die het gezegde beschouwden als een grove belediging ten opzichte van hun keizer. Hortense werd door de Feldgendarmes weggeleid en opgesloten in het strafkamp van Holzminden in Duitsland. Toen, na zestien maanden haar straftijd verlopen was, werd ze onder geleide van een Duits soldaat per trein terug naar Knokke gebracht.

FÊTE D'ÉDELWEISSE LE 7^U. LAGER D'HOLZMINDEN.
1916

Hortense Maelstaf, op de tweede rij, eerste van rechts in het strafkamp van Holzminden, een stad gelegen aan de Wezer halverwege Hannover en Kassel. Links een schildwacht van de Lanstorm met geweer en kogeltassen. Let op de hoge afsluiting van pinnesdraad. Deze strafkampen waren in geen geval te vergelijken met de concentratiekampen van de tweede wereldoorlog. (Foto-archief Hilaire Van Deursen - Knokke).

Hortense Maelstaf, de vrouw van Pietje Van Parys, kon de Duitsers noch horen noch zien.

De West-Vlaamsche Vrouwen in HOLZMINDEN. 29-8-16

Het Edelweisfeest, op 8 juli 1916 in het kamp van Holzminden. Op de tweede rij, tweede van links Hortense Maelstaf met een gebedenboek in haar hand. Aan het beoefenen van de godsdienst werd er veel tijd besteed.

(Foto-archief Hilaire Van Deursen - Knokke).

Geraadpleegde bronnen : getuigenissen van

1. Louis Viaene - 1894 - vriend van Leander Waeghe.
2. Maria Dumolyn - 1894 - echtgenote van Camiel Vanhove.
3. Jozef Welvaert - 1894.
4. Irma De Witte - 1896 - Café "Flora".
5. Elisa Vercruysse - 1896.
6. Kamiel Van Parys - 1897.
7. Kamiel Claeys - 1901.
8. Louis Fockenier - 1902.
9. Jan Stockx - 1904.
10. Jules Bouljon - 1904.
11. Julia Van Parys - 1905.
12. Louisa La Gasse - 1905 - kleindochter van Jacobus Van Grol.
13. Suzanna La Gasse - 1908 - kleindochter van Jacobus Van Grol.
14. Maurice Degraeve - 1909.
15. Suzanne Viaene - 1910 - dochter van Louis (Schabbetje).
16. Margriet Schaut - 1911.
17. Pieter Lierman - 1924 - vertellingen van zijn vader Frans (Sissen).

De aanplakbrieven uit de eerste wereldoorlog werden ter hand gesteld door Harold Van Eeckhoutte.

Het is geenszins de bedoeling om negatieve kritiek uit te oefenen op het boeiend verhaal over de Knokse oorlogsheld Leander Waeghe, verschenen in het jaarboek (nr. 21 - 1984) van de heemkring "Cnoc is Ier" en geschreven door onze sympathieke commissaris A. Vermeersch, de man die gedurende de bezetting het grote voorbeeld heeft gegeven van dienstbaarheid en burgerzin. Deze bijdrage is enkel bedoeld om wat meer bijzonderheden te verstrekken over de "couriers" Aloïs Rotsaert, Leander Waeghe, Louis Viaene, Camiel Vanhove, de draadversperring met hoogspanning en de belevenissen van enkele personen.

Constant Devroe